

Cauza C-268/94

HOTĂRÂREA CURȚII
din 3 decembrie 1996*

Republica Portugheză

împotriva

Consiliului Uniunii Europene

„Acord de cooperare între Comunitatea Europeană și Republica India – Cooperare pentru dezvoltare – Protecția drepturilor omului și a principiilor democratice – Cooperarea în domeniul energiei, turismului, culturii, a combaterii consumului de droguri și a protecției proprietății intelectuale – Competența Comunității – Temei legal”

În cauza C-268/94,

REPUBLICA PORTUGHEZĂ, reprezentată de către prof. João Mota de Campos, Luis Fernandes, director al Serviciului juridic al Direcției generale a Comunităților Europene din cadrul Ministerului Afacerilor Externe și Maria Luisa Duarte, consilier juridic în cadrul aceluiași serviciu, în calitate de agenți, cu domiciliul ales la sediul Ambasadei Portugaliei la Luxemburg, 33, allée Scheffer,

reclamantă,

susținută de

REPUBLICA ELENĂ, reprezentată de către Aikaterini Samoni-Rantou, consilier juridic special adjunct în cadrul Serviciului special de contencios comunitar al Ministerului Afacerilor Externe, și Georgios Karipsiadis, colaborator științific special în cadrul aceluiași serviciu, în calitate de agenți, cu domiciliul ales la sediul Ambasadei Greciei la Luxemburg, 117, Val Sainte-Croix,

intervenientă,

împotriva

CONSILIULUI UNIUNII EUROPENE, reprezentat de către Jorge Monteiro și António Tanca, membri ai Serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales la Luxemburg, la Bruno Eynard, director al Direcției de afaceri juridice a Băncii Europene de Investiții, 100, boulevard Konrad Adenauer,

pârât,

susținut de

* Limba de procedură: portugheza.

REGATUL DANEMARCEI, reprezentat de către Peter Biering, consilier juridic în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent, cu domiciliul ales la sediul Ambasadei Danemarcei la Luxemburg, 4, Boulevard Royal,

de

REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD, reprezentat de către Lindsey Nicoll, din cadrul Treasury Solicitor's Department, în calitate de agent, cu domiciliul ales la sediul Ambasadei Regatului Unit la Luxemburg, 14, Boulevard Roosevelt,

și de

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE, reprezentată de către Claire Bury și Ana Maria Alves Vieira, membri ai Serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales la Luxemburg, la Carlos Gómez de la Cruz, membru al serviciului juridic, Centre Wagner, Kirchberg,

intervenienți,

având ca obiect anularea Deciziei 94/578/CE a Consiliului din 18 iulie 1994 referitoare la încheierea Acordului de cooperare dintre Comunitatea Europeană și Republica India privind parteneriatul și dezvoltarea (JO L 223, p. 23),

CURTEA,

constituită din G. C. Rodríguez Iglesias, președinte, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, și L. Sevón (raportor), președinți de cameră, C. N. Kakouris, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissechet, G. Hirsch, P. Jann și M. Wathelet, judecători,

avocat general: A. La Pergola,
grefier: H. von Holstein, grefier adjunct,

având în vedere raportul pentru ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale părților în ședința din 5 martie 1996, în cursul căreia Republica Portugheză a fost reprezentată de către prof. João Mota de Campos și Luis Fernandes, Republica Elenă a fost reprezentată de către Aikaterini Samoni-Rantou și Georgios Karipsiadis, Consiliul de către Ramón Torrent, director al Serviciului juridic, în calitate de agent, António Tanca și Isabel Lopes-Cardoso, membru al Serviciului juridic, în calitate de agent, Regatul Danemarcei de către Peter Biering și Comisia de către Claire Bury și Ana Maria Alves Vieira,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 23 mai 1996,

pronunță prezenta

Hotărâre

1. Prin cererea depusă la grefa Curții la 26 septembrie 1994, Republica Portugheză, a solicitat, în temeiul articolului 173 din Tratatul CE, anularea Deciziei 94/578/CE a Consiliului din 18 iulie 1994 referitoare la încheierea Acordului de cooperare dintre

Comunitatea Europeană și Republica India privind parteneriatul și dezvoltarea (JO L 223, p. 23, denumită în continuare „decizia în litigiu”).

2. Decizia în litigiu este întemeiată pe articolele 113 și 130y, coroborate cu articolul 228 alineatul (2) prima teză și alineatul (3) primul paragraf din Tratatul CE.
3. Decizia în litigiu a fost adoptată de Consiliu cu majoritate calificată, după consultarea Parlamentului European. La ședința în cursul căreia această decizie a fost adoptată, Republica Portugheză, printr-o declarație consemnată în procesul-verbal, și-a exprimat dezacordul în ceea ce privește temeiul legal.
4. Acordul de cooperare dintre Comunitatea Europeană și Republica India privind parteneriatul și dezvoltarea (denumit în continuare „acordul”) a intrat în vigoare la 1 august 1994 (JO L 223, p. 35).
5. Articolul 1 alineatul (1) din acord prevede: „Respectarea dreptului omului și a principiilor democratice este fundamentul cooperării între părțile contractante și al dispozițiilor prezentului acord și constituie un element esențial al acordului”.
6. Articolul 1 alineatul (2) primul paragraf din acord prevede: „Obiectivul principal al prezentului acord este de a consolida și dezvolta, prin intermediul dialogului și al parteneriatului, diferitele aspecte ale cooperării între părțile contractante pentru a stabili cele mai bune și strânse relații între acestea”. Articolul 1 alineatul (2) al doilea paragraf stabilește punctele asupra cărora se concentrează această cooperare.
7. Articolul 2 din acord prevede că tratamentul națiunii celei mai favorizate va fi aplicat în relațiile comerciale dintre Comunitate și Republica India.
8. Articolul 3 conține dispoziții privind cooperarea și schimburile comerciale, iar articolul 4 se referă la cooperarea economică.
9. Articolele 5-19 din acord stabilesc celelalte domenii de cooperare, dintre care cele privind energia (articolul 7), proprietatea intelectuală (articolul 10), turismul (articolul 13), informarea și cultura (articolul 15) și combaterea consumului de droguri (articolul 19), care prevăd:

„Articolul 7 Energia

Părțile contractante recunosc importanța sectorului energiei pentru dezvoltarea economică și socială și se angajează să accelereze cooperarea, în special în ceea ce privește producerea, economisirea și utilizarea eficientă a energiei. O astfel de cooperare îmbunătățită include planificarea în domeniul energiei, al energiei neconvenționale, inclusiv a energiei solare, și luarea în calcul a impactului asupra mediului.”

„Articolul 10 Proprietate intelectuală

Părțile contractante se angajează să asigure, în limitele permise de actele cu putere de lege, normele administrative și politicile acestora, o protecție adecvată și eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv a brevetelor, a mărcilor de comerț și de fabrică, a drepturilor de autor și drepturilor conexe, a denumirilor geografice (inclusiv mărci de origine), a desenelor industriale și topografice ale circuitelor integrate, consolidând această protecție acolo unde se dorește. De asemenea, se angajează să

faciliteze, ori de câte ori este posibil, accesul la bazele de date ale organizațiilor de proprietate intelectuală.”

„Articolul 13 Turism

Părțile contractante convin să contribuie la cooperarea în domeniul turismului prin măsuri specifice, inclusiv:

- (a) schimbul de informații și elaborarea de studii;
- (b) programe de formare;
- (c) promovarea investițiilor și a asociațiilor în participațiune.”

„Articolul 15 Informare și cultură

Părțile contractante cooperează în domeniul informării și cel al culturii, atât pentru a asigura o mai bună înțelegere reciprocă, cât și pentru a consolida legăturile culturale dintre cele două regiuni. Această cooperare poate include:

- (a) schimbul de informații cu privire la aspecte de interes cultural;
- (b) studii pregătitoare sau asistență tehnică pentru conservarea patrimoniului cultural;
- (c) cooperarea în domeniul mass-media și al documentației audiovizuale;
- (d) organizarea de evenimente și schimburi culturale.”

„Articolul 19 Combaterea consumului de droguri

- (1) Părțile contractante își exprimă hotărârea, în conformitate cu competențele fiecăreia, de a amplifica eficiența politicilor și a măsurilor adoptate pentru a combate furnizarea și distribuirea de narcotice și de substanțe psihotrope, precum și pentru a preveni și reduce consumul de droguri, luând în considerare activitatea efectuată în acest domeniu de organismele internaționale.
- (2) Cooperarea dintre părți cuprinde următoarele:
 - (a) formare, educație, tratamentul și dezintoxicarea toxicomanilor, inclusiv proiecte pentru reintegrarea acestora în mediul profesional și în cel social;
 - (b) măsuri pentru a încuraja oportunități economice alternative;
 - (c) asistență tehnică, financiară și administrativă pentru monitorizarea comerțului precursorilor, pentru prevenirea, tratamentul și reducerea consumului de droguri;
 - (d) schimbul de informații relevante, inclusiv informații referitoare la spălarea banilor.”

10. Articolul 24 alineatul (1) din acord prevede că părțile contractante, de comun acord, pot extinde acordul pentru a consolida nivelul de cooperare și pentru a aduce completări prin acorduri asupra anumitor sectoare sau activități. În conformitate cu articolul 24 alineatul (2), fiecare dintre părțile contractante poate formula, în cadrul

acordului, sugestii pentru extinderea domeniului de aplicare a cooperării, luând în considerare experiența acumulată din punerea lui în aplicare.

11. Articolul 25 din acord prevede că, fără a aduce atingere dispozițiilor Tratatelor de instituire a Comunităților Europene, acordul și acțiunile întreprinse în cadrul acordului nu afectează în nici un fel competențele statelor membre de a întreprinde activități bilaterale cu Republica India în cadrul cooperării economice sau de a încheia noi acorduri de cooperare economică cu aceasta.
12. Prin ordonanța din 14 februarie 1995, președintele Curții a admis ca Republica Elenă să intervină în sprijinul concluziilor Republicii Portugheze. Prin trei ordonanțe din 14 martie 1995, președintele Curții a admis ca Regatul Danemarcei, Regatul Unit și Comisia să intervină în sprijinul concluziilor Consiliului. Cu toate acestea, prin scrisoarea din 7 iunie 1995, Guvernul Regatului Unit a informat Curtea că nu intenționează să depună un memoriu.
13. În acțiunea sa, guvernul portughez contestă legalitatea temeiului competenței comunitare și procedura corespunzătoare prin care Comunitatea a încheiat acordul. Guvernul portughez consideră că temeiul legal al deciziei în litigiu nu conferă Comunității competențele necesare pentru încheierea acestui acord, în ceea ce privește, pe de o parte, dispoziția din acord referitoare la drepturile omului și, pe de altă parte, dispozițiile din acord referitoare la anumite domenii specifice de cooperare. Astfel, acordul ar fi trebuit să se întemeieze și pe articolul 235 din tratat și la încheierea lui să participe toate statele membre.

Cu privire la respectarea drepturilor omului și a principiilor democratice

14. Este necesar să se examineze, în primul rând, argumentul guvernului portughez conform căruia articolul 1 alineatul (1) din acord necesita folosirea articolului 235 din tratat ca temei legal a deciziei în litigiu.
15. În această privință, guvernul portughez subliniază, mai întâi, că, în acordurile de cooperare încheiate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană, articolul 235 din Tratatul CEE garanta Comunității temeiul legal adecvat pentru includerea unei dispoziții privind drepturile omului.
16. Se consideră, în continuare, că faptul că drepturile fundamentale se impun în ordinea juridică comunitară ca principii generale nu duce la concluzia că, atât în plan intern cât și extern, Comunitatea ar deține competența pentru a adopta măsuri în acest domeniu. În plus, trimiterile la drepturile fundamentale în preambulul Actului Unic European precum și în preambulul și în anumite articole din Tratatul privind Uniunea Europeană sunt, conform susținerilor guvernului portughez, de natură programatică; acestea definesc un obiectiv general însă nu conferă Comunității competențe specifice de acțiune.
17. Într-un mod asemănător, susține guvernul portughez, articolul 130u alineatul (2) din Tratatul CE se limitează la definirea unui obiectiv general. Articolul 130y nu ar putea constitui, în consecință, un temei legal suficient pentru încheierea unui acord de cooperare decât în măsura în care respectarea drepturilor omului este prevăzută doar ca obiectiv general al acestui acord. Cu toate acestea, acordul încheiat cu Republica India depășește această limită, din moment ce, la articolul 1 alineatul (1), este prevăzut că „Respectarea drepturilor omului [...] constituie un element esențial” al acordului.

Acesta din urmă nu precizează consecințele acestei calificări speciale care presupune că, în aceste condiții, Comunitatea ar putea recurge la mijloace de acțiune determinate, al căror fundament nu poate fi constituit decât de articolul 235 din tratat.

18. Consiliul, cu sprijinul guvernului danez și al Comisiei, consideră că articolul 1 alineatul (1) din acord este un corolar al cerinței prevăzute la articolul 130u alineatul (2). Din moment ce această cerință este un element esențial al politicii de dezvoltare, este logic să fie menționată în acord.
19. În plus, Consiliul și părțile care îl susțin subliniază că o dispoziție de acest tip în cadrul unui acord de cooperare permite Comunității ca, în caz de încălcare gravă a drepturilor omului de către cealaltă parte contractantă, să suspende aplicarea acordului din cauza încălcării unei dispoziții esențiale. În această privință, Consiliul și părțile care îl susțin se referă la articolul 60 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor.
20. Guvernul danez adaugă că articolul 235 ar constitui efectiv temeiul legal corect în cazul în care Comunitatea ar decide să încheie un acord specific cu o țară terță, al cărui obiectiv principal ar fi protecția drepturilor omului. Cu toate acestea, acordul încheiat cu Republica India nu ar avea acest obiectiv. Articolul 1 alineatul (1) din acord ar fi fost de fapt inclus cu singurul scop de a permite aplicarea celorlalte dispoziții ale acordului.
21. Cu titlu introductiv, trebuie reamintit că, în conformitate cu jurisprudența constantă, folosirea articolului 235 din tratat ca temei legal al unui act nu este justificată decât dacă nici o altă dispoziție din tratat nu conferă instituțiilor comunitare competența necesară pentru a adopta acest act (a se vedea, în special, hotărârea din 26 martie 1987, Comisia /Consiliu, 45/86, Rec. p. 1493, considerentul 13, și hotărârea din 26 martie 1996, Parlamentul/Consiliu, C-271/94, Rec. p. I-1989, considerentul 13).
22. În cadrul sistemului de competențe al Comunității, alegerea temeiului legal al unui act trebuie să se întemeieze pe elemente obiective care pot face obiectul controlului judecătoresc. Printre astfel de elemente figurează, în special, scopul și conținutul actului (a se vedea, în special, hotărârea din 11 iunie 1991, Comisia /Consiliu, C-300/89, Rec. p. I-2867, considerentul 10, și hotărârea din 12 noiembrie 1996, Regatul Unit/Consiliu, C-84/94, Rec. p. I-5755, considerentul 25).
23. Enunțând că „Politica Comunității [...] contribuie la obiectivul general al dezvoltării și consolidării democrației și statului de drept, precum și la respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale”, articolul 130u alineatul (2) din tratat prevede că, atunci când ia măsuri în domeniul cooperării pentru dezvoltare, Comunitatea trebuie să țină seama de obiectivul respectării drepturilor omului.
24. Este necesar să se constate că simplul fapt că articolul 1 alineatul (1) din acord prevede că respectarea drepturilor omului și a principiilor democratice „constituie un element esențial” al acordului nu duce la concluzia că acesta depășește obiectivul enunțat la articolul 130u alineatul (2) din tratat. Într-adevăr, însăși formularea acestei ultime dispoziții demonstrează importanța care trebuie acordată respectării drepturilor omului și a principiilor democratice. De aici rezultă, în special, că politica de cooperare pentru dezvoltare trebuie adaptată la cerința de respectare a acestor drepturi și principii.

25. De altfel, astfel cum avocatul general a subliniat la considerentul 27 din concluzii, diverse declarații și documente ale statelor membre și ale instituțiilor comunitare, redactate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului privind Uniunea Europeană și, în consecință, a Titlului XVII din Tratatul CE, au subliniat importanța drepturilor omului în cadrul cooperării pentru dezvoltare.
26. În ceea ce privește, în special, argumentul guvernului portughez conform căruia calificarea respectării drepturilor omului ca un element esențial al cooperării ar presupune mijloace de acțiune determinate, este necesar să se constate, în primul rând, că adaptarea politicii de cooperare la respectarea drepturilor omului implică în mod necesar stabilirea unui anumit raport de subordonare între acestea.
27. În această privință, trebuie reamintit faptul că o dispoziție precum articolul 1 alineatul (1) din acord poate constitui, în special, un factor important în exercitarea dreptului de a obține, în temeiul dreptului internațional, suspendarea sau denunțarea unui acord de cooperare pentru dezvoltare atunci când țara terță a încălcat drepturile omului.
28. În al doilea rând, este necesar să se observe că articolul 1 din acord, intitulat „Fundament și obiective”, precum și formularea primului alineat al acestui articol, confirmă că problema respectării drepturilor omului și a principiilor democratice nu constituie un domeniu specific de cooperare prevăzut de acord.
29. Prin urmare, este necesar să se constate că, în ceea ce privește articolul 1 alineatul (1) din acord, decizia în litigiu a putut fi întemeiată în mod legal pe articolul 130y.

Cu privire la dispozițiile acordului referitoare la aspectele specifice ale cooperării

30. Guvernul portughez susține că anumite dispoziții din acord, referitoare la aspectele specifice care intră în sfera cooperării, au un asemenea domeniu de aplicare încât temeiul legal al deciziei în litigiu nu este suficient.
31. Guvernul portughez subliniază că interpretarea dispozițiilor Titlului XVII din Tratatul CE, intitulat „Cooperarea pentru dezvoltare”, ar trebui să țină seama, în special, de faptul că, în domeniul cooperării pentru dezvoltare, competențele Comunității și cele ale statelor membre sunt complementare. În conformitate cu acesta, un acord de cooperare nu se poate întemeia numai pe articolul 130y, independent de domeniul său specific de aplicare și de natura obligațiilor contractuale pe care le prevede. Acest articol nu ar constitui un fundament adecvat și suficient decât pentru acordurile de cooperare ale căror dispoziții rămân în limitele competențelor de acțiune ale Comunității, definite explicit sau implicit. În consecință, în cazul în care un aspect inclus într-un acord de cooperare intră în sfera competențelor proprii ale statelor membre, încheierea aceluia acord necesită participarea acestora. În speță, este cazul dispozițiilor referitoare la proprietatea intelectuală și la combaterea consumului de droguri. La ședință, guvernul portughez a indicat că cooperarea în domeniul turismului și cel al culturii necesită de asemenea și participarea statelor membre la încheierea acordului.
32. Conform guvernului portughez, dispoziția din acord referitoare la energie necesită folosirea articolului 235 din tratat deoarece acest aspect este inclus în obiectivele Comunității, însă Tratatul CE nu conține nici o dispoziție specifică în ceea ce privește mijloacele de acțiune.

33. Consiliul consideră, din contră, că a aplicat în mod corect jurisprudența Curții, în conformitate cu care măsurile care sunt auxiliare în raport cu obiectivul principal al actului din care fac parte trebuie să se întemeieze pe dispoziția sau dispozițiile relevante față de acest obiectiv și nu necesită un temei legal distinct. În speță, numai aspectul comercial al acordului își găsește expresie în angajamente a căror întindere și al căror rol în economie necesită, în cadrul acordului, recurgerea la un temei legal specific, adică articolul 113.
34. Comisia, care aderă la argumentele Consiliului, precizează că, în opinia sa, competența Comunității în domeniul politicii de cooperare pentru dezvoltare în materie de relații externe rezultă mai degrabă din articolul 130w decât din articolul 130y.
35. Argumentele guvernului portughez ridică problema de a afla în ce măsură un acord încheiat între Comunitate și o țară terță și adoptat în baza articolului 130y poate să prevadă dispoziții în ceea ce privește aspecte specifice fără a fi necesar să se facă uz de alte temeuri legale sau de participarea statelor membre la încheierea acordului.
36. În această privință, este necesar, în primul rând, să se observe că, din dispozițiile Titlului XVII din tratat, în special din articolele 130u alineatul (1), 130w alineatul (1), 130x și 130y, pe de o parte, Comisia are o competență specifică pentru a încheia acorduri cu țări terțe în domeniul cooperării pentru dezvoltare și că, pe de altă parte, această competență nu este exclusivă, ci complementară aceleia a statelor membre.
37. Pentru a fi calificat drept acord de cooperare pentru dezvoltare în sensul articolului 130y din tratat, un tratat trebuie să urmărească obiectivele menționate la articolul 130u. Ori, din articolul 130u alineatul (1) rezultă că aceste obiective sunt extinse, în sensul că măsurile necesare pentru a le urmări trebuie să poată privi diverse aspecte specifice. Acest lucru este adevărat în special în cazul unui acord care stabilește cadrul acestei cooperări.
38. În aceste condiții, a cere ca un acord de cooperare pentru dezvoltare între Comunitate și o țară terță să fie întemeiat și pe o altă dispoziție decât articolul 130y și, eventual, să fie încheiat și de state membre de fiecare dată când acesta se referă la un aspect specific, ar însemna, în practică, să se priveze de conținut competența și procedura prevăzute la articolul 130y.
39. În consecință, este necesar să se considere că prezența, în cadrul unui acord de cooperare pentru dezvoltare, a unor clauze referitoare la diverse aspecte specifice nu poate schimba calificarea acordului, care trebuie realizată luând în considerare obiectivul esențial al acestuia și nu în funcție de clauzele speciale, cu condiția ca aceste clauze să nu presupună obligații într-atât de extinse în privința aspectelor specifice menționate încât aceste obligații să constituie în realitate obiective distincte de acelea ale cooperării pentru dezvoltare (a se vedea, în special, în acest sens, Avizul din 4 octombrie 1979, cauza 1/78, Rec. P. 2871, considerentul 56).
40. Având în vedere aceste considerații, este necesar mai întâi să se examineze, în speță, obiectivele acordului, precum și cadrul general al dispozițiilor în cauză.
41. În conformitate cu articolul 1 alineatul (2), obiectivul principal al acordului este dezvoltarea diverselor aspecte ale cooperării între părțile contractante. Al doilea paragraf al alineatului (2) precum și preambulul acordului subliniază, în special, pe de

o parte, dezvoltarea de relații între părțile contractante în domeniile de interes comun și, pe de altă parte, nevoia de a sprijini eforturile de dezvoltare ale Indiei. Al doilea paragraf pune în evidență, în mod deosebit, dezvoltarea cooperării economice.

42. În timp ce articolele 2-4 din acord se referă, în mod general, la relațiile comerciale și la cooperarea economică între părțile contractante, articolele 5-15 și 17-19 conțin dispoziții privind aspecte specifice, în cea mai mare parte legate de cooperarea economică.
43. Articolul 16 din acord reglementează, într-un mod general, cooperarea pentru dezvoltare. În conformitate cu alineatul (1), Comunitatea „[...] este pregătită să consolideze cooperarea și eficiența, pentru a contribui la eforturile Indiei de a ajunge la o dezvoltare economică durabilă și la promovarea progresului social al populației sale, cu ajutorul unor proiecte și programe concrete”. Același alineat prevede în continuare: „Sprijinul Comunității este în conformitate cu politicile și reglementările comunitare și se va situa în limitele mijloacelor financiare disponibile pentru cooperare și în conformitate cu o strategie de dezvoltare elaborată”. Articolul 16 alineatul (2) prevede, între altele, că „Proiectele și programele se adresează segmentelor celor mai sărace ale populației.”
44. Cooperarea prevăzută de acord, astfel cum reiese din această examinare, este enunțată ținând seama, în special, de necesitățile unei țări în curs de dezvoltare și, în consecință, contribuie la favorizarea, în special, a urmării obiectivelor menționate la articolul 130u alineatul (1) din tratat.
45. În ceea ce privește, în special, dispozițiile din acord referitoare la aspecte specifice, acestea stabilesc cadrul de cooperare între părțile contractante. De fapt, considerate în ansamblul lor, acestea se limitează la a determina domeniile care fac obiectul cooperării și la a preciza anumite aspecte și anumite acțiuni cărora le este acordată o atenție specială. Din contră, dispozițiile menționate nu conțin o reglementare a modalităților concrete de punere în aplicare a cooperării în fiecare domeniu specific luat în considerare.
46. Această constatare este sprijinită de faptul că anumite dispoziții din acord prevăd extinderea și completarea cooperării prin măsuri noi. Astfel, articolul 22 alineatul (2) paragraful al cincilea prevede că respectiva comisie mixtă menționată la articolul în cauză are, de asemenea, sarcina de a asigura buna funcționare a oricăror acorduri sectoriale încheiate sau care se pot încheia între Comunitate și Republica India. Într-un mod similar, articolul 24 alineatul (1) prevede posibilitatea de a dezvolta și de a completa cooperarea prin acorduri asupra anumitor sectoare sau activități. Pe de altă parte, conform articolului 24 alineatul (2), fiecare dintre părțile contractante poate formula, în cadrul acordului, sugestii pentru extinderea domeniului de aplicare a cooperării. În sfârșit, articolul 25 subliniază că nici acordul, nici altă acțiune întreprinsă în cadrul acestuia, nu afectează în nici un fel competențele statelor membre de a întreprinde activități bilaterale cu Republica India în cadrul cooperării economice sau de a încheia, după caz, noi acorduri de cooperare economică cu aceasta.
47. În consecință, simpla includere a dispozițiilor care prevăd o cooperare într-un domeniu specific nu implică în mod necesar o împuternicire generală de natură să pună bazele unei competențe pentru a întreprinde orice tip de acțiune de cooperare în acest domeniu. De asemenea, aceasta nu afectează alocarea competențelor între Comunitate

și statele membre, și nici temeiul legal al actelor comunitare pentru punerea în aplicare a cooperării într-un astfel de domeniu.

48. Pentru a verifica dacă analiza este întemeiată, este necesar, de asemenea, să se examineze mai detaliat obiectivul și conținutul fiecăreia din dispozițiile contestate de către guvernul portughez.

Cu privire la energie, turism și cultură

49. Guvernul portughez susține că articolul 7 din acord, privind domeniul energiei, constituie fundamentul pentru adoptarea ulterioară de măsuri specifice, în special de acte normative, în vederea punerii în aplicare a obiectivelor și a angajamentelor prevăzute de acord. Nu ar fi vorba despre clauze accesorii sau de simple declarații de intenție din partea părților contractante. Această dispoziție ar prevedea, în special, o cooperare aprofundată în domenii precum cel al surselor de energie neconvenționale. În lipsa competențelor specifice de acțiune în acest domeniu, Comunitatea ar fi trebuit să recurgă la articolul 235 din tratat.
50. În ceea ce privește articolul 13 din acord, guvernul portughez susține că textul în sine al acestei dispoziții prevede măsuri specifice, în special programe de formare. Ori, articolele 126 alineatul (3) și 127 alineatul (3) din Tratatul CE ar demonstra că, în domeniul turismului, Comunitatea nu ar fi împuternicită să încheie singură un acord.
51. În ceea ce privește domeniul culturii, guvernul reclamant notează mai întâi că articolul 128 din Tratatul CE nu vizează decât încurajarea cooperării între statele membre și, în cazul în care acest lucru este necesar, sprijinirea și completarea acțiunilor acestora într-un anumit număr de domenii. Prin urmare, ar fi vorba despre o competență a Comunității, în mod evident subordonată unui obiectiv de coordonare a politicilor culturale definite de fiecare state membru în sfera competențelor proprii. Este adevărat că articolul 128 alineatul (3) menționează că statele membre și Comunitatea favorizează cooperarea cu țările terțe, însă această dispoziție nu ar conferi Comunității o competență pe plan extern. Guvernul portughez atrage atenția asupra faptului că, chiar dacă o asemenea competență ar fi recunoscută, măsurile nu ar putea fi luate decât cu unanimitate în Consiliu și în conformitate cu procedura de codecizie. Guvernul portughez concluzionează că includerea de dispoziții în materie de cultură în acordurile de cooperare ar necesita, cel puțin, recurgerea la articolul 235 din tratat și la un acord mixt.
52. Consiliul și Comisia consideră că dispozițiile din acord, referitoare la domeniile energiei, turismului și culturii sunt accesorii în raport cu obiectivele principale din acord. Prin urmare, aceste dispoziții nu ar urmări obiective care pot fi separate de acela al cooperării și dezvoltării și nu ar avea, în plus, decât un caracter declarativ. Consiliul adaugă că articolul 7 din acord nu prevede o cooperare aprofundată în domeniul surselor de energie neconvenționale, ci numai menționează acest domeniu ca pe unul din domeniile în care cooperarea se poate realiza.
53. Având în vedere aceste considerații, trebuie observat, mai întâi, că guvernul portughez nu contestă că dispozițiile din acord care se referă la domeniile energiei, turismului și culturii, urmăresc obiectivele menționate la articolul 130u.
54. În stabilirea sferei de aplicare a dispozițiilor articolelor 7, 13 și 15 din acord, este necesar să se ia în considerare examinarea cadrului general al dispozițiilor acordului

care se referă la aspecte specifice, examinare efectuată în considerentele 45-47 din prezenta hotărâre. Analiza formulării articolelor 7, 13 și 15 confirmă concluzia că aceste dispoziții stabilesc cadrul cooperării în ceea ce privește aspectele la care aceste articole se referă. Obligațiile prevăzute de dispozițiile în cauză în materie de energie, turism și cultură sunt obligații de acțiune care nu constituie obiective diferite de cele ale cooperării pentru dezvoltare.

55. Sfera de aplicare a articolelor 7, 13 și 15 din acord fiind astfel precizată, este necesar să se concluzioneze că, în ceea ce privește includerea acestor dispoziții în acord, decizia a putut fi adoptată în mod valabil în temeiul articolului 130y din tratat.

Cu privire la combaterea consumului de droguri

56. Guvernul portughez consideră că articolul 19 din acord conține un angajament specific și reciproc în domeniul combaterii consumului de droguri. Cu toate acestea, acest domeniu intră sub incidența cooperării în domeniul justiției și afacerilor interne (a se vedea articolul K.1 considerentele 4 și 9 din Tratatul privind Uniunea Europeană). Tratatul privind Uniunea Europeană nu ar face decât să confirme practica comunitară anterioară, adică existența unei competențe proprii a statelor membre.
57. Conform reclamantei, articolul 129 din Tratatul CE, care prevede că, în domeniul sănătății publice, Comunitatea poate acționa la nivelul prevenirii toxicomaniei, nu constituie un temei legal care să permită Comunității să-și asume atribuții de decizie; acțiunea Comunității trebuie să se limiteze la măsuri de încurajare sau la adoptarea recomandărilor.
58. Consiliul, în ceea ce-l privește, invocă existența mai multor acte comunitare care se referă în mod direct sau indirect la combaterea consumului de droguri și care au fost adoptate fără ca temeiul legal al acestora să fie contestat. Din moment ce aceste acte reglementează mai multe aspecte ale combaterii consumului de droguri, Comunitatea dispune, în temeiul principiului competențelor paralele, de aceeași competență în plan extern.
59. Comisia consideră că acțiunile comunitare în domeniul combaterii consumului de droguri urmăresc, de asemenea, să contribuie la dezvoltarea economică și socială a Indiei și susține că ajutorul comunitar pentru dezvoltare include și combaterea consumului de droguri. În această privință, Comisia menționează Regulamentul (CEE) nr. 443/92 al Consiliului din 25 februarie 1992 privind asistența financiară și tehnică și cooperarea economică cu țările în curs de dezvoltare din Asia și America Latină (JO L 52, p.1), care conține o dispoziție în care se precizează că sub incidența domeniului cooperării pentru dezvoltare al acestor țări intră și combaterea consumului de droguri.
60. În primul rând, trebuie să se considere că nu se poate exclude combaterea consumului de droguri, în sine, dintre măsurile care sunt necesare pentru urmărirea obiectivelor menționate la articolul 130u, din moment ce producția de stupefiante, consumul de droguri și activitățile conexe pot constitui impedimente semnificative pentru dezvoltarea economică și socială.
61. Este necesar, ulterior, să se examineze dacă articolul 19 din acord rămâne în limite care nu necesită recurgerea la o competență și la un temei legal specifice domeniului combaterii consumului de droguri.

62. În această privință, trebuie notat că formularea articolului 19 alineatul (1) nu conține decât o simplă declarație privind intenția de a coopera în domeniul combaterii consumului de droguri. În plus, acesta precizează că părțile contractante acționează în conformitate cu competențele respective ale acestora.
63. Articolul 19 alineatul (2) din acord definește conținutul cooperării, menționând acțiunile pe care le conține. Din examinarea respectivelor acțiuni rezultă că acestea pot constitui măsuri care intră în cadrul obiectivelor cooperării pentru dezvoltare. De fapt, formarea, educația, tratamentul și dezintoxicarea toxicomanilor, precum și acțiunile destinate să încurajeze crearea de oportunități activități economice alternative, menționate la literele (a) și (b) din alineatul menționat, pot fi corelate cu obiectivele socio-economice urmărite de cooperarea pentru dezvoltare. Acestor acțiuni li se pot asimila asistența tehnică, financiară și administrativă pentru prevenirea, tratamentul și reducerea consumului de droguri, prevăzute la litera (c) a aceluiași alineat.
64. În ceea ce privește asistența pentru monitorizarea comerțului precursorilor, prevăzută de asemenea la alineatul (2) litera (c), aceasta poate face parte, astfel cum avocatul general a arătat la considerentul 61 din concluziile acestuia, din obiectivele definite la articolul 130u, în măsura în care este vorba despre contribuția Comunității la eforturile celeilalte părți contractante pentru a combate traficul de droguri.
65. În ceea ce privește articolul 19 alineatul (2) litera (d), trebuie mai întâi constatat că, în cadrul ședinței, reprezentantul Consiliului a susținut că această dispoziție nu se referă la informații individuale precum cele referitoare la persoane, conturi bancare sau operațiuni specifice, ci numai la informațiile generale privind problemele spălării banilor.
66. Într-adevăr, dispoziția de la litera (d) poate fi inclusă în cadrul acțiunilor care intră sub incidența domeniului de cooperare pentru dezvoltare numai în măsura în care acest schimb de informații contribuie în mod semnificativ la celelalte măsuri prevăzute la articolul 19. Această interpretare restrictivă este confirmată prin chiar textul dispoziției, dat fiind că acesta limitează domeniul de aplicare al acesteia la informațiile „utile”. În această privință, este necesar, de asemenea, să se indice că articolul 19 alineatul (1) se referă în mod expres la competențele respective ale părților contractante, adică, în ceea ce privește Comunitatea, la competența pe care aceasta o are în materie de combatere a consumului de droguri.
67. În cele din urmă, trebuie să se considere, astfel cum a fost deja prezentat la considerentele 45-47 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește cadrul general al dispozițiilor referitoare la aspecte specifice, că nici dispozițiile care privesc acțiunile specificate la articolul 19 alineatul (2) din acord nu pot constitui, luând în considerare formularea și contextul acestora, împuterniciri cu caracter general pentru punerea lor în aplicare.
68. Domeniul de aplicare al dispozițiilor articolului 19 fiind astfel precizat, trebuie să se concluzioneze că acest articol nu necesită participarea statelor membre la încheierea acordului.

Cu privire la proprietatea intelectuală

69. În ceea ce privește articolul 10 din acord, guvernul portughez susține că rezultă, în special, din Avizul 1/94 din 15 noiembrie 1994 (Rec. p. I-1567) că protecția

proprietății intelectuale este un domeniu în care Comunitatea nu dispune de competență exclusivă.

70. Guvernul portughez concluzionează că, în conformitate cu principiul competențelor paralele, articolele 113 și 130y din tratat sunt insuficiente pentru a conferi Comunității atribuțiile necesare pentru executarea obligației contractuale pe care Comunitatea și-a asumat-o prin articolul 10 din acord.
71. Consiliul susține că faptul că competența Comunității nu este exclusivă nu implică ca aceasta nu poate în nici o circumstanță încheia singură acorduri care conțin dispoziții care afectează acest domeniu. Consiliul consideră că Comunitatea a fost împuternicită să încheie acordul fără participarea statelor membre, deoarece clauza din acord privind proprietatea intelectuală nu are decât un domeniu de aplicare limitat și nu presupune obligații substanțiale decât pentru Republica India.
72. Prin urmare, este necesar să se examineze dacă articolul 10 din acord poate fi întemeiat pe temeiul legal menționat în decizia în litigiu, cu alte cuvinte articolele 113 și 130y din tratat.
73. În primul rând, este necesar să se constate că îmbunătățirea protecției drepturilor de proprietate intelectuală menționată de acest articol este în măsură să contribuie la obiectivul prevăzut la articolul 130u alineatul (1), de integrare armonioasă și progresivă a țărilor în curs de dezvoltare în economia mondială.
74. În al doilea rând, trebuie menționat că prima teză din articolul 10 prevede numai că părțile contractante se angajează să asigure, în limitele permise de actele cu putere de lege, normele administrative și politicile acestora, o protecție adecvată și eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală, consolidând această protecție în cazul în care este necesar.
75. În ceea ce privește ultima teză din articolul 10, aceasta prevede că părțile contractante „de asemenea, se angajează să faciliteze, ori de câte ori este posibil, accesul la bazele de date ale organizațiilor de proprietate intelectuală”. Obligația creată de această dispoziție are un domeniu de aplicare foarte limitat și un caracter accesoriu, chiar în raport cu conținutul protecției proprietății intelectuale.
76. În aceste condiții, trebuie să se concluzioneze că obligațiile care decurg din articolul 10 din acord nu au un domeniu de aplicare astfel încât să constituie obiective distincte de acelea ale cooperării pentru dezvoltare. Prin urmare, articolul 130y din tratat este un temei suficient pentru încorporarea articolului 10 în acord.
77. Mai mult, în ceea ce privește corelarea articolului 10 din acord cu politica comercială, este suficient să se sublinieze că, în acordurile externe care, în rest, intră sub incidența articolului 113, Comunitatea are dreptul de a insera dispoziții accesorii în vederea organizării de proceduri pur consultative sau clauze care invită cealaltă parte să ridice nivelul de protecție a proprietății intelectuale (a se vedea, în acest sens, Avizul 1/94, menționat anterior, considerentul 68).

Cu privire la politica comercială

78. Guvernul portughez susține că articolul 113 din tratat este un temei legal superfluu pentru încheierea acordului. În sprijinul acestei afirmații, se susține că articolul 130y

constituie un temei suficient pentru dispozițiile din acord care se referă la politica comercială, dat fiind faptul că obiectivul principal al acordului este cooperarea pentru dezvoltare, iar Comunitatea posedă atribuții de acțiune specifice în domeniul politicii comerciale comune.

79. În această privință, este suficient să se observe că, chiar în cazul în care argumentația guvernului portughez ar fi întemeiată, încheierea acordului ar necesita, în orice caz, majoritatea calificată și consultarea Parlamentului, în conformitate cu articolul 228 alineatul (2) prima teză și cu alineatul (3) primul paragraf din tratat. Motivul înaintat de către guvernul portughez are un conținut pur formal, caracterul posibil superfluu al articolului 113 din tratat ca temei legal pentru încheierea acordului neputând să aibă consecințe în ceea ce privește stabilirea conținutului acordului în litigiu. (a se vedea, în acest sens, hotărârile din 26 martie 1987, Comisia/Consiliu, menționată anterior, considerentul 12, și din 23 februarie 1988, Regatul Unit/Consiliu, 131/86, Rec. p. 905, considerentul 11).

80. Din ansamblul considerațiilor anterioare rezultă că acțiunea trebuie respinsă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

81. În temeiul articolului 69 alineatul (2) din regulamentul de procedură, orice parte care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, dacă s-a solicitat acest lucru. Consiliul a solicitat ca Republica Portugheză să fie obligată la plata cheltuielilor de judecată. Din moment ce aceasta a căzut în pretenții, este obligată la plata cheltuielilor de judecată. În aplicarea articolului 69 alineatul (4) primul paragraf din regulamentul de procedură, Regatul Danemarcei, Republica Elenă, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, precum și Comisia Comunităților Europene, care au intervenit în litigiu, își suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

hotărăște:

- 1) Se respinge acțiunea.**
- 2) Republica Portugheză este obligată la plata cheltuielilor de judecată.**
- 3) Regatul Danemarcei, Republica Elenă, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și Comisia Comunităților Europene își suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Rodríguez Iglesias

Mancini

Moitinho de Almeida

Murray

Sevón

Kakouris

Kapteyn

Gulmann

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Wathelet

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 3 decembrie 1996.

Grefier

Președinte

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias